

Б.Т.

ع. علييف

مصور

ایکنچی ییل

تورکمن دیلی

الفبا تعلیمنده ن سوگره
ادولیان ایکنچی کتاب در

ВТОРОЙ ГОД
ОБУЧЕНИЯ
ТУРКМЕНСКОМУ ЯЗЫКУ

КНИГА ДЛЯ КЛАССНОГО
ЧТЕНИЯ С РИСУНКАМИ
В ТЕКСТЕ.

تورکستان جۇمہورییہ تینک دە قولە ت نہ شرنیا فی

تاشکند ۱۹۲۲ ییل

ТИРАЖ 30000

ТУРКЕСТАНСКОЕ ГОСУДАРСТВЕННОЕ ИЗДАТЕЛЬСТВО
ТАШКЕНТ 1932 г.

بیرینچی باصو

918

مصور

ایکینچی ییل تورکمن دیلی

الفبا تعلیمیندهن سوگره اوقلیان

ایکینچی کتاب در

بیرینچی باصو . یازوچیسی : ع . علییف .

تورکمن جمهوریه تینک دولت

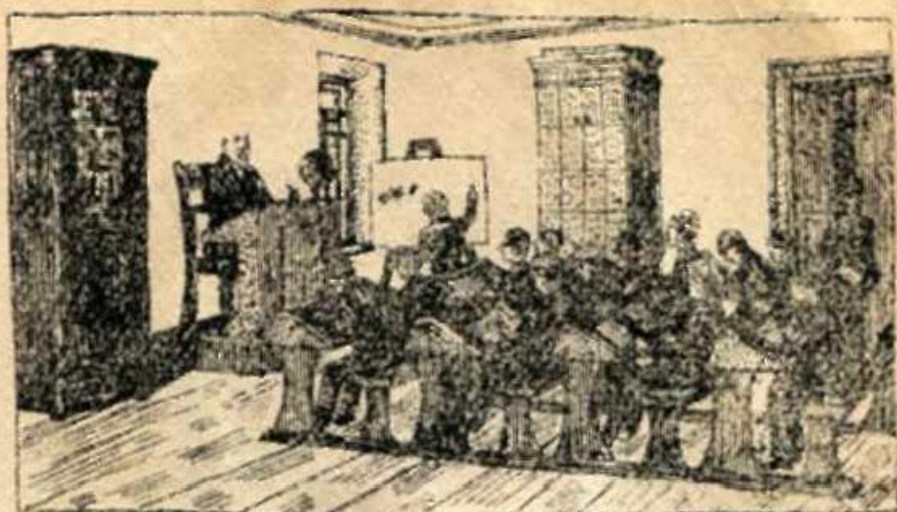
نه شریاتی

ТУРКЕСТАНСКОЕ ГОСУДАРСТВЕННОЕ ИЗДАТЕЛЬСТВО

№918 ТИРАЖ 30000.

ТАШКЕНТ. ЛИТОГРАФИЯ №1.

سبق او قلیان تام .

بیزیک سبق او قلیان تام میزنگ دورت آینه سی، ایکی
 ایشیگی، دورت غایتالی، دورت سانی هم بورچی بار. باشمیز
 نگ او ستونده تام نگ یوقارسی، آیاقلار میزنگ آستنده
 نیر باردر. غایتالاری ههک بیله آغاردیلاندر. سبق
 او قلیان تامده ایکی خطار اسکا میاقورولوبدر. اسکا
 میانگ هر قایسینده ایکی سانی چاغا اوتوردر. اوتر
 غیج لار او کینده بیز استول و بیز سانی هم اوتر غیج بار.
 استول اوتر غیج ملا میز او چوندر. استولیک یانینده
 یاز و تاختاسی در. یاگتی تاختاره چاغه لاراق بور بیله یاز

وہ حساب یا زارلار . تاختادہ یا زیلان خالھی ایسکی بیله

اوجورہ رلہر .

مہ کتہ ب .

اولکھ میزیک گوزکی گورمہ گی مہ کتہ ب ،

وطن بہرکی ، ایلات گورمہ گی مہ کتہ ب .

سندھن چیقار یورد میزیک دیرہ گی ،

سن لہ ارتار وطن میزیک خورہ گی ،

سن ایرورسن تورکینیا نیک گورہ گی ،

یا تہ نی او قودان او یاد ار مہ کتہ ب .

مہ کتہ بدہ آچیلار یومولان گوزلہر : مہ کتہ بیله گوللہ رتوزانلی دوزلہر .

مەكتەپدە اوقاساڭىن لەر، قىزلار،

تربىيەتلىك ئەنە چىقارارمەكتەپ.

سەندە تاپارار غەلەنلار يىزىز تربىيەت؛

سەن بىرەر سەن تۈركمە نەزەرە خوش نىيەت؛

سەن لە ئىتتە رەماق سادىنە بومىلت،

مىللىتى مەزەرە ئىتتەرە رەمەكتەپ.

مەكتەپدە اوسە جەك يور دىگەن ارقاسى؛

مەكتەپدە يوق بولار وطن يورقاسى.

مەكتەپدە غوربەلار ارام فرەسى،

تۈركمە نىيەتلىك زور سەن ارقىر ارمەكتەپ.

مەكتەپدە ياشىش سەن ازمەنلار،

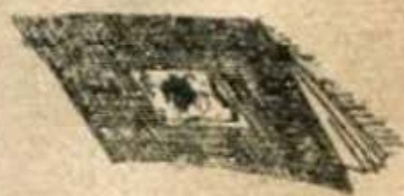
باشقىلار سەن اوتتە رە بويامان حاللار،

مەكتەپدە اوزار يولداشەل لەر،

مەكتەپدە ايرىكەك حەقىقەت بىلدۈرە رەمەكتەپ.

اوراز بېرله موخى

اوراز بېرله موخى کوچه دان باژقالار، بيز كتاب تايدىلار
 اولاد شو تاپان كتابيگ، اوستوننده جده لله شمه گه باشلا
 ديلار. شو ايكي اوغلاننى يولدان اوتوب باران بيز ملامه گورد
 «سيزيگ قايسى بيزيگيز كتاب اوقاب بيليه سيگيز» ديب
 صورودى. اوغلان لارا يكي موزده اوقاب بيلياس ديب جواب
 بيز ديلار. مولله اوغلانلاره ايتدى: «ايسه م بولسه شو
 كتابى مگابنير يگيز، سيزيگ قايسى بيزيگيز تيز اوقاماق اوگور
 نىگ، من كتابى اوگابنير چه ك» ديب جده لله شهن اوغلان لارى
 يوه شه ديدار.

اوقواسبابلاری .

کتاب . ده پته ر . غلام . غلام اوجی . کتاب بوقچه بی
 داش غلام . چیزغیج . غاره غابی . قاغذ .

خدای بئردی مولله .

خدای بئردی آدی بئردایغان بئرمولله «مولله آغه ! مگابیر
 خا ط یازیب بئرا» ، دیب در . مولله اوکئا - دوغان جان !
 مه ن سکا خا ط یازیب بئره دریم ده لی شووه غت آیا غیم آخر
 دیب جواب بئریبدر . دایغان مولله ددای مولله آغه ایا
 آیاق بیلله یازمازلار ، آل بیلله یازارلار ، دیدی . آنده مولله
 دایغانه - یازیب بئریبن ولی مه نینگ یازان خا طیمنی او
 زوم اوقاب بئرمه سه م ، هیچکیم اوقاب بیللمه زدیب کولدی .

آتالار سوزی :

ایشن یا قما دیغه ایشن بو یورد ساک ،
 آتا ک آنه ک بئرمه دیک او ویدی بئره ر .

افندی و مهمان .

افندی ننگ اوینیه بیر کیشی مهمان گلەن ایکان . افندی
 ده مهمانی شەم یاقب او توران ایکان لەر . یانیان شەم سوردە
 سونوبدر . مهمان افندی ددای دوغان اوگ یانگ دە شەم
 باردر ، او تلی چوپ ، آیب یاق ! ، دیب در . افندی اوگنا
 ای دوغان ادرلی دیوانه بولدیکمی ! شوپله قاراگتی گیجه ده
 اوگ یانی من ناحیلی تاپا یین دیب جواب بوردی .

کوریگ چره سی .

غانی غاراگتی بیوگیجه کور آینه چره ، او موزینه هم کویز گوتە دیب کوم اقیب
 در . کور کوچه بیله بار یاقا ، اوگنا بیر آدم دو شوب ای خدایک کور بندسی
 سه ننگ او چون گیجه کوند یز بورد . یه سه ن نه مه دیب ، گیجه چره
 یاقب ، که زیاسه گ ! ، دیب در . کور شوکیشه شو چره
 مگادر کار دایل در ، اما سه ننگ یالی اکسیز آدم لاری بورد
 چاقیشیب ، او موز بیداتی کوزای دوزمه سین دیب

شوچره نى گوته رديم!، ديب، جواب بير بيدر .

آتالار سوزى :

دنپانى اقام سوره، عاقل اونگ حايه رانى

شوصورانلارگ آدلارینی یاز .

آتماق وه عقللی .

عقللی وه آتماق اوغلان کوچه دهن باریا قالار ، بیوخوز

تاپیب درلار ، عقللی خوزیگ ایچینی اوژی اییب ،

قاییغینی یولدا اشینه بیزیبدر ، آتماق اوغلانگ دیشی

غه تاره گیب یولدا اشینه آیدیبدر : « ایندی ، دوغان ،

بیوزات تاپساق ، داشینی سه ن ایی ، ایچینی مکابیر »

عقللی یولداش - بولیادیبدر ، بولار باریا قالار یولدا

بیوشه پتالی تاپیبدرلار . بوساپه ر عقللی شه پتالی نگ

داشین اییب ، شانگیینی یولدا اشینه بیزیبدر .

آتالار سۆزی .

یولدا ایشینگ ایشهک بولسه ، ایمیتیک سامان بولور .

ماتال :

بازارده ساتیلماز ، غانتدن سوچی ، بالدن شیرین ؟

عقللی دایخان .

(ایرتته کی)

بیرگون بیربای اوغلی ، ایکی خیوه لی تات ده یینه بیر
غول بودوردوسی او اولماغه گیدیدرله ر . بولار بیر بهز
به لتهک ، بیر اوردک ، بیر غولوت ، اوچ سانی غاز ، بیر
توشان بیر سولگون ده بیر سان دورنا اولادرلار . صوکره
ادلارینده اولارینی پایلا شماغا او کشمان ، بیر دایخان کیشه
گه لب ، دگه ل دوستیم بیزیک اولاریمیزی پایلاب
بیز ، اوزیک هم پایلان حقیقی شوونیک ایچینده ن آلا ر
سنگ ، دیب درلار . دایخان - یاخشی بولور ، آدچی

دوستلاریم! هانی اولار بیکیز نکه تیریک کوردن: هر کوزک
 حقلی خاقیکزدوغوی بولسون دیب، اولارینی شوپله پایلابله
 بای اوغلینه به زبه لتهک، ایکی ماتا بیز ازردهک .
 پایلایانه اوچ غاز، بودا بولار هه نیز آرز .
 توشان سونگون ده دورنا، بولار ییده غازه اورنا .
 ادچیلار بیک هر هسی دایخانیک شو پایلابیشینه راضی بولوشوب
 بیرون پایلارینی هم آلیب، گید بیدرله ر .

کیشی حتنی اوروخصهت سیز اوقا مارله ر

بیر اوغلان خاط یازدی نیک یانینه باریب، یازان حتنه
 آسه دیب دوردی، خاط یازدی اوکا برسوز دیمه ن، شو
 سوزله دی یازدی: «دباشقا ذات یازا بیلیم دیم؛ یانینما
 بیز اتماق گه لیب، یازان حتیمه آسه دیب دوردی.»
 ، یا کفی اوغلان خاط یازیا نه دیدی:

ای دوست مهن سه نیک خاطیکسی اوقا مقام اتماق دیماک

نامه؛ خاطر یازدجی او کذا آیتدی؛ «دیالکتی آیدان سوزلهردیک
 مهنگ آتماق لیغیشکی ینه ده بیلدیریه؛ خاطرینی او قاماریق
 بولساک نامه یاز اینی نه نهگ بیلدیک؟»

آقالار سوزی:

کیشی باغینده آفاج آکن دقتسیر پالتاسه سیغ ایشیده:

ماقالار:

فاداکتی ایچه رده قاپلاک گورله؛

یورده ن چیقدی یالمانیب،

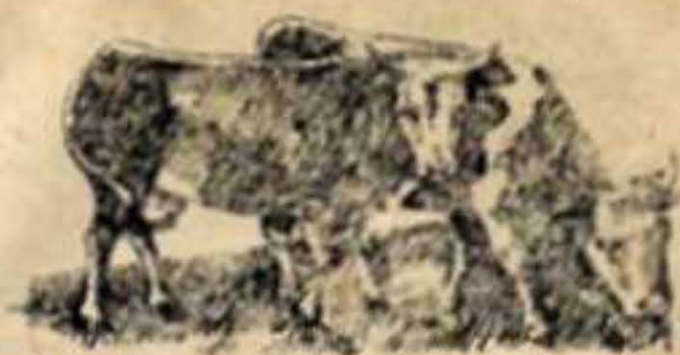
دوققوز دنیاد اولانیب؛

ده په اوستونده تانی ادینار؛

لارینده ن دیکه رله ر . یوپاک غوشاقلاریک کویپسی مه شتا
 مه تالاری درلار . کوینه ک ، بالاق ده باشقه شولاریالی
 گیمیله ری اورد سیئتده ن گه له ن یوپلیک مه تالاردن
 دیکه رله ر . جودا بلاری اوبالارده هله یله ر قویون
 یوگیندان ایدیله ن یوپله رده ن دو قارلار . چاکمه ن
 وه پوستین قیش ده غینده گیمیله ن اوست گیمیله ری
 درله ر . چاکمه نله ری ماویتدان وباشقه یوگ مه تالار
 دان دیکه رله ر . پوستین لاری غویون درینده ن
 ایده رله ر .

صغیرلار .

فیشدان چقیب ، آلابهار اولاندا ،

شوره غتده سۆدین کان بیر صغیرلار .

یاز اولقوندا ان اوللاب ، غار مذویاندا ،

سۆدینی کان بیر شول وه غت صغیرلار .

اییه سی صغیرنی یا خشی باقما سا ،

گونده بیره غت ایمله ب ، سوره یا قما سا ،

او کینه یوروزجه ، بیده دوکمه سه ،

قهرلانیب ، سۆدین بیر مه ز صغیرلار .

اولدان دویوب ، چولده ن مولاب گه لهر ،

ایشهک یوک هم داشار . پیشیک آداسلار اکوب زیان بیره

سیچانلاری توقوب یوق ایدهر .

آتالار سوزی :

دویه اوزاگر یسین گورمور

ییلانیه آگری دیسیر

گییم .

ته لپهک . بوردوک . تاحیا . چاکمه ن . دون .

کونیهک . پوستین . بالاق ^{بچک} . جالبار . غوشاق .

جوراب . کورته . چه بت

ته لپهگی قوزیلاریگ دریسیندهن ایدهرله ر . بوردوک

له ری قیزلار وه گه لینله ریوپاک وه یوپلیک مهتالار

- دان ایدهرله ر . اوکات وونلاری آخال مه شات مهتا .

گوله سینی یالاب ، قویوننا سالار ؛

آتدان دویان گونی کواکلی شاد بولار .

اول ده قت یوزین یله قوتار صغیرلار .

قیش بولاندا اوکاشویق یار امار ،

سود یقلیقدن گوله سینه قار امار ،

اییه سینی دپه ر ، ساغماغا قویماز ،

جیرت اوره ره ریان قچار صغیرلار .

غایغیش بولانده ، صغیر خور بولار ،

گوزده ن یاشین دوکه ر ، زار زار آغلار ؛

غیشدان چیقان ده غتده بکووب ، اویناقلار ؛

شوره غتله ریوکلین یاله ر صغیرلار .

ای ارغلانلار ، صغیرلاری باقیکلار ؛

یاخشای باقیب ، ادکینه اوت ایم دوکوکلر ؛

توموس ده غتی تیز - تیز سوره یاقیکلار ؛

ادغلانلی هلائی اؤباگیزه ر !

اگدیم آغاچ گوگردی یا پراق باشنده تپنه !

یاخشی اوغول .

خوجه نه په س آدلی کیجیچیکر بیدر اوغلان بای آدامینک
 یا نینه گه لیب غوللوق دیله بیدر . بای خوجه نه په سه
 «سه ن مه نینگ قویون لاریمی باق ، سکا آید ا یوزمانات
 ایلیق بیرون ، دیب در . اؤنده خوجه نه په س بایه
 دیبدر : ای بای آغه ! مه نینگ قاقام شووه غت سر
 قاولاب یا تیر . ایندی مه ن غوللوق ایدیب آلان
 ایلینغی اؤگابیرجهک . اگر سه ن مه نینگ حقمی هر
 هفته نینگ باشینده بیدر سه گ ، سه نینگ قویون لاریمی
 باقارین دیب در . خوجه نه په س یاالی کیجیچیکر بیدر

ادغلان ننگ اوز قاقاسی مذقودى گورمه گى بايه يا قيب در .
 اوندان سوک باي ادغلاننگ شه رطینى قابول ایديب
 بيز آروه قنده ن آيلينغینى هم کویپه لديد در .

آقالار سوزى :

بولجاق ادغلان بولوشوندان به للى .

ده پته در .

ده پته راق قاغدان تکیلیب در .

ده پته ر یوزینه ، کیر بولما سین ديب ، فالنگ قاغدان

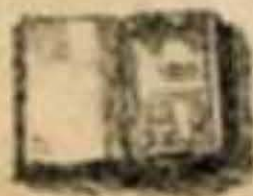
قابلا بندار . هرده پته راون دورت قاغز باردر . هر

قاشزک ایکی یوزی بار . قاغدلارک یوزینده ، یازویازما

اگسات بولسون ديب ، چیز یقلارچه کیلیبدر . ده پته در

اوستموندده اولگه ینجی له ریگ

ده آقالاری ننگ آدلاری یاز -

کتاب .

کتاب همده پته ریالی قاغددان دیکیلیب در . کتابیک
 یوزینه ، تیز بیر تیلما سین دیب ، غالیگ قاغددان
 غاب چه کلیبدر . کتابیک قاغزلاری ده پته ریکقیده ن
 کوبدر . کتاب با سمه خانه ده با صیلار صوگره . غابلانیب
 اولانیلار .

چوپان وه کتاب .

بیر کون بیز چوپان دویه لی ، یولده ن کیچیب بار یا میش
 چوپان یول باشنده بیز مولله نیک توره ره گینه کوب آدام
 اوشیرانی کوروبدر . مولله شو او شنه ن آدام لاره بیز
 کتابی یا خشی سه سی بیلان غیغیریب اوقیا میش .
 چوپان هم دویه سی نیک باشین چه کیب ، مولله نیک کتابینه
 دیک سالیب دوربدر . مولله نیک سه سی چوپانه خوش
 یاقیب در ، او کاددای مولله آغه ! کتابیکی سه تار میکانه

دېيۇب در . مۆللە چۆپانە - شومىنەن دۇيە كنى يىرسە ،
 يىرەن دېيۇب در . چۆپان دۇيە سىنى يىزىب ، كىتابى
 آلىب ، اۇيلە رىنە آگىد يىب در . اۇيدە چۆپان كىتابى كنى
 مۆللە يالى اوقاجاق بۆلۈب ، آچىب يۈزىنە آسە دىب در .
 دۆلى ھېچ بىر آغىز ھەم اوقاب بىلەن اندر . چۆپان غاۋە
 قەرلە نىب ، آلىنە ھەم بىر تاياق آلىب ، «ئى پاراماز !
 باياق مۆللە غولىندە بولدور - بولدور سۇيلىپە دىگ
 مە نىگ غولۇمدە نامە دىب سۇيلىپە ميا سىگ ؛ دۇيە
 تاپ ! دۇيە مەنى تاپ !» دىب ، كىتاب تاياق بىلان
 ادرىيا ھلىش .

آتالار سۆزى :

چۆپان نىگ آلىنە تۇشسە بىر ئالماز چاقماچە غادرىنى
 بىلمەز .

بیزیک اؤمیز

بیزیک اؤبامیز یا قین در . اؤبامیزده اؤزیمیزیک
 اوللاقان اؤمیز بار . اؤمیزده مه نیک قویندا اشلاریم
 بولیا لار . مه نیک قاقام ، ایجه م ، اینی له ریم ، عیال
 دوغان لاریم ، بابام وه مامام بارددر . اینی له ریم ، عیال
 دوغان لاریم یا شددر لار . بابام وه مامام قادر ابدر لار
 اؤمیزیک یا نینداقی اوللاقان خولیمیز د آت لاریمیز ،
 صغیر لاریمیز ، دویه له ریمیز ، توویقلاریمیز ، ساقلانیا

اؤمبوزىك داشينداقى باغميزره هر خيل اگين بار .

صغيرلار يمير بيزه سوت بيزيالهر . دويه له در يمير ،

بوك داشيالار ، يز سوريالهر . تويقلار يمير ، يومورتقا

قوزليالار . اوباموزى وه اؤمبوزى مهن قاة غوزى گوزين .

گوك اگينلهر :

سوفان . كهلام . يوالماسى .

كاشير . تورپ . خيار .

نوخورد . نويبه . پامه دور .

بادامجان . شوفوندار . نارپیز .

غاوین . غارپیز .

اۇى حيوان لارى:

آت . صغیر . قویون . دۈیە . گىچى . اۆكۈز .
ايشەك . ایت . پيشىك .

اۆى دە ايشەگى بيز مینیا س . اولار بيلان يۈك داشياس .

آت دە اۆكۈز يۈك داشا ماقدان باشقا بيز يۈك يۈرە رەمیز

هم سۈرە رلەر . دۈیە يۈك داشار . شو حیوانىك سۈتىندە

چال ایدىب ايچە رلەر . دۈیە نىك يۈگى يوشاق بۇلىا

يۈكدان هر خیل ماتالار دوقارلار . صغیرىك ، قویونىك

دە گىچى نىك سۈيدندەن قانتىق ، ياغ دە پىشیرايدە رلەر

قویونىك دە گىچى نىك يۈگىندەن خالى ، پالاس ، خورجون

چودال ، يوپ دە باشقا زاتلار دوقارلار . آتىك ، دۈیە نىك

قویونىك ، گىچى نىك ، صغیرىك دە اۆكۈز نىك آتىنى ايسه

لەر . ایت اویله رى دە قویون سۈرىله رىنى اۆغرىلاردا

دە مۈجه كلە ردهن ساقلار . ايشەگى هم آت يالى میندەر

مەست بۇلۇلار، سۇرەن كان سېرەمغىرلار

(سەدەن)

ايشەك دەآت

بىرگۈن بىرآت دە ايشەك ايكىسى يۈك چە كيان ايكانلار.

ايشەكلىك يۈكە آغىر بولۇپدۇ. حيوان بىچارە قاندا ياداب

آقە آيدى بىدار: «دەرۋغان جان! مەنىڭ يۈكىمدەن بىر آزا چىق

اىب گۈتە ر»، آت دى بىدار: «مەن سەنىڭ يۈكىڭنى كۆر

تە ر جەك دى لېلە اوزىڭ كۆر بۇلۇپ گۈتە ر سىن!

بۇلار بىر آزا يۈك يۈرەندەن سۆڭك، ايشەك يۈكىڭ آغرا مەنە

چدا مان، بىقىلىپ اۆلۈپدۇر. آتتىڭ ائىبە سى اولەن ائىبە

یوکینی ده خامینی سویب ، آتایو کله بدرد . اوئنده آت
 اوذاو دینه - آخ آرمان ! ایشه گینگ بیرو لکه ک یوکینی
 راضی بولوب گوته رهن بولسه م ، شونیک یالی آغیر یوگیگ
 آشاغینده قالمادیم ده ایشه ک بیچاره اولمازدی دیب
 اوذینی هر یانا ادروب ، آغلاب ، کوب پشیمان بولوبدر .

آتالار سوزی :

صوگتی توکولوک ساققال آزمه ز .

آت لار .

اؤسونه مینسه ک ، بارهوه سی آتلاریگ ،

توتاری یالانچینی سه سی آتلاریگ .

یولا مینسه ک یوق بهاسی آتلاریگ ،

شویله راحت بیوه راؤزی آتلاریگ ،

آتلار ایوورا یلمیزیک قوتنه .

کیشاگانده هوشیک قاچادر غاتی :

آتلار ایوردو آدام زاد یگ زینتی،

آصل زینتلی دراؤزی آتلاریگ،

بیله بیریم دهک گیده ره یوره پارلار،

آله سه میز بولسه، آتلار کوب ده دله

قدرین بیلله ز آدام آله کوب خورلار،

شویله عوزتلی دراؤزی آتلاریگ،

هیج بیر حیوان آت دهک دالدر آصل،

مینوب چیقساگ، یوره ک آچیلور فصل

باشقه حیوان کیمین دال بد اصول،

شویله آصلی دراؤزی آتلاریگ،

آقا حیوان دیمه گویا انسان در،

مینوب چیقساگ، خلق له ره همه حیراند

آت بولماسه، ایشگ مدام وایراند

کوب کوب گوه کلی دراؤزی آتلاریگ

ت دیگه نینگ آدام زاد دیکه آیاغی .

بیلدا م بولسه ، تویده انور بایر ایغی ،

آت لار بار در بیلده زیه قین یه راغی ،

شویله غیره تلی در اوزی آتلا ریک .

آتلا توغمی هر دو لته یایر اندر ،

تورکه نینگ آتینا هر کس حایر اندر ،

هر کس توغی بولسه ، بایراق بیویا ندر ،

شویله عزت لی در اوزی آتلا ریک .

قویون نینگ تو اش لغنی هم عقلسز لغنی هر کیم بلیا ندر .

بلنقین بولانده قویون لار اوزله رینی اوزک ایچینه تاشلار لار

مۇنبەگى گۈزەندە ، قۇيۇن يىۋىۋىدە دورۇب ، آياقلاردى بىلە
 يۈرى قازارولە آدم لاراۋچۇن قۇيۇن نىڭ عقلى گۈزەك دالدى
 قۇيۇندىن گۈزەك بۇلانىن زات اۆزىگە يۈكى ، سۈد ، ياغى دەدە
 دىسى دە . يۈگىنىدىن خالى ، خورچون ، جۇراب دۇقارلار
 ايتىنى ايبە رلەر ؛ دە رىسىندىن نىم تە لپەك دە پۇستىن
 تىكە دلەر .

آتالار سۆزى :

دالەتاياق ايبە ر ، عقللى حالوۋ .

ماتال :

گىجە گە زە رلىلى خان ، گوندىزگە زە رلىلى خان ،

بورغە يانگ اۋستۇندە ، دۇگمە دۇزە رلىلى خان !

غۇيۇن لار .

ياز بۇلانىدا ، سۈت بىرە ر غۇيۇنلار ،

قوزى سىن تاپماسە ، مەلە ر غۇيۇنلار :

آنسه میز بولسه ، آدینار غویون لار ،

یاخشی آریز حیوان بولور غویون لار ،

موسا پیغمبه رهیم باقان در غویون ،

یا مان حیوان بولسه ، آمازدی بویون ،

یاخشی مانا بولور ایشله سه گ یوگون ،

همه ایشه کواک بولار غویون لار ،

اییه له ری یوزله رینده ن اوپمه سه ،

غویون مه له ر ، غوز بیسینی تاها سه ،

چولده چوپان یاخشی یاخشی باقاسه ،

اوله ریته ر ، داغار کیده در غویون لار ،

ابراهیم آوغلینی فوربان ایده ندر ،

اوزا و غلینه کگو بیچاق چه که ندر ،

شوند اسماعیلی آزاد ایلدنلار ،

آدام زاده پهیده بهران غویون لار ،

قۇزىيىندا ان ھىرواغتە قۇيۇن سە جىلىسە ،

قۇزىلاردان ادالارى آچىلىسە ،

ساقدرما فەينە آغىدە گىلسە ،

مالە شىب آواز ائىدە رىغۇپونلار ،

(سەت)

آتالار سۆزى :

غۇلۇن يۇزە ئىيانچە ، دەرىسى يىتتە يىتەر .

بىزگ سۆزىمىز .

بىزگ سۆزىمىزدە باش يۇز قۇيۇنمىز ، بىرنە چە ھىم گىچى

مۇبار . قۇيۇنلار اۇدە باراندا ، گىچى لەر سۆزى نىگ

اۋگىندەن گىدارلار . چۇبان سۆزى نىگ ايزىندا ان يۇرە

دىكچە ، اۋگىندەن ھىم سۆزىمىزى دۆلاندىران بىك شاغۇ

اۋزىن ساققال بىرايغىمىز يۇرە . ايق ھۇيىرە باردە

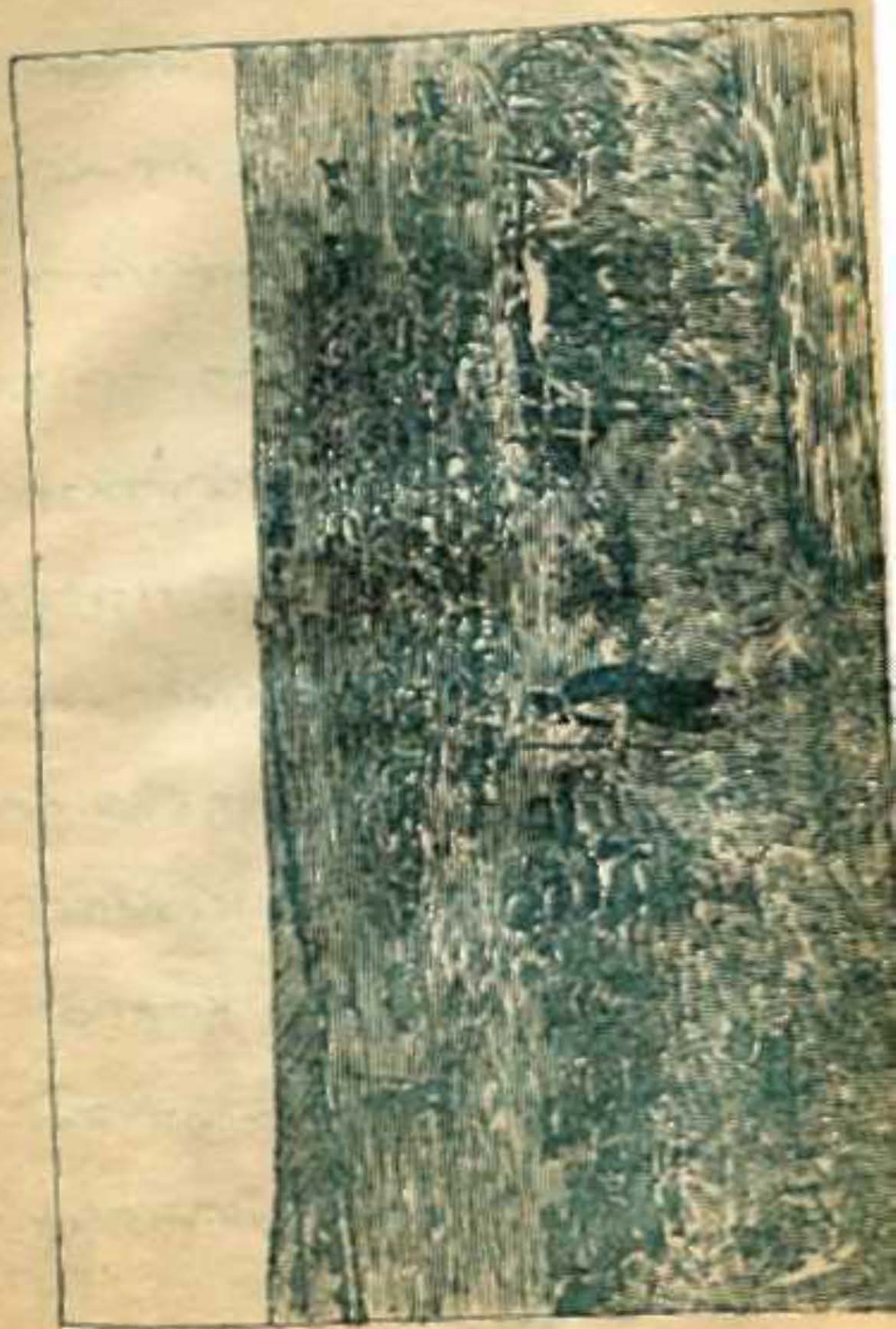
سۆزى ھىم اۋنگ ايزىندا ان اوغۇرار . چۇبانمىزنگ قايتالى

بیلە ، سۈرى نىڭ ايزندان دۇرت اولى ايتلە رىمىزهم
 پۇدارلەر . سۈرى گۈندىز اۆتلىق ئىرلەرى آيلا نىب ،
 گىجە هم ياتاغىنە غايدىا . ياتاق دە گىجە دە غتى سۈرىنى
 اۆغرىيلار دان دە مۇجە كلە رده ن چۆپان لار بىلە ايتلەر
 ساقليلار .

آتالار سۈزى :

آكەڭ - آكىن ، باقساڭ - غۆپون .

1500

چوپان .

جلد نوم، نما بچینده قویوننی گوزله در چوپان . که این غمیزی یاد ایلد
 بولداشینه سوزله چوپان . بیرری تویید و این چالار ، بیرسی
 بوزلار چوپان ، بایلارک غویونین ایوب ، کوب غاق خولار
 چوپان . گیجه یا تمان غویونلاری اوتارلار ؛ غویونلاری
 موجه کله رده ن غوتارلار ، ادریق ، آغاق یوزد ، غالسه
 کوتارلار . موجه ک که لسه ، ایت بیاه قوار چوپان . چوپان
 لارات اییه ر ، بویینی یوغوندر ، یاسدوق ، دوشه ک اوتقا
 سازاق سیلین در ، آماز غویون غوزلارین آلیندیر ، غویون
 لاری غورسیینه کوب مهنربان ایدر چوپان . یاز بوزاند .
 دؤل دؤکیب ، غوزلار غویون ، چوپان تانغیرلارینه سه ن
 غویغین بویون . کوب غویونلار باردر آماز غوزی سین ، غویون
 لارین غوزی سین اوزینه سایلار چوپان . موساپیه غمبرک
 چوپانلق کاری ، اولار هم باقادر سه ن ایتمه آری ؛ چوپانلار

یغناشایریده باری ، شوپرده ایچن دوکار چوپان

ص ۲

یالانچی چوپان

ناقش باوردوغه دیمدهن ، یالانچی هیچ یاریمار ،

دایغان ناری بی ذره ک الدب در خوجه غلی ،

دوژک یالانچی بولساک ، ایشنگ آذاق یوریمه تر ،

دایغان لاری بی ذره ک الدب در خوجه غلی

موجه غلی بوجوپان تو یار غولون باقاردی ،

موجه ک گله دی هاوا دییوب ، یالان سه سی چقاردی

های یتوشنگ هریمه ، غولونی موجه ک آپاردی ،

دایغان ناری بی ذره ک الدب در خوجه غلی

میدانداقی دایخان لارشونگ سوزینه اینانیب ،

شول چوپان نگ یالانین اوزلارینه چین مایب

توپولدیلار موجه گه ، اوزایشلارینده ن غالیب ،

دایخان لاری ب دره ک آلدی خوجه غلی

کییم خولینه داش آلیب کیسه لهری تایاقلی ،

کیسه چار شافنی آلیب کیسه لهری ^{یاقلی}

کیمنگ غولونده غلیچ ، کیمنگ غولی بیچاقلی ،

دایخان لاری ب دره ک آلدی خوجه غلی

یالان سوزین چین سانیب دایخان لاری یوریگه لدی ،

صوردیلار چوپانندان ، هانی موجه ک نه بوللا

آلدانیب گله نله رینه چوپان شاد بولوب گولدی ،

دایخان لاری ب دره ک آلدی خوجه غلی

صوگوره بولگون موجه کله رأیتدی غولونه آلمان ،

تالادیلار غولونه ، اوزینه بکذات غویان ،

گه له دیله دایخان لارا، چین سوزینه اینانمان ،

دایخان لاری به دره ک آلدب درخوچه غلی

یاریمارسه ن یالانچی، فایتما سگ به لگده ن

یالانچی سه ن اوزیکه بلائینه دریلگده ن:

بیریلان سبینه غولون کیتدی آگده ن ،

دایخان لاری به دره ک آلدب درخوچه غلی

(دوروی مستای)

موجه ک دریسینی گییه ن توغلی .

بیر توغلی آقا قلیغیندا ن غولون لاری غورقور جاق بولوب

موجه ک دریسینی گیوب ، سوری ننگ ایچینه گیدی ب در .

ایتله ره موجه کی گورب ، اوستینه چوزوب ، اونی تالاماغا

باشلاب درلار . توغلی ننگ حارایینه چوپان لارا یلغاب گلیب

درله ره اوله ایتله ریگ آغزینده ن تار تیب آلب غویبیر

درله ره . توغلی اوزی ایتله رده ن غوتولان بولساده دریسینه

کتاب زیان ده گبدر .

آتالار سوزی :

آزاشان ایزین تاپسه ، عیبی یوقدر .

یابان ده چول حیوان لاری :

موجهک . شاغال . تیلکی . آبی . یولبارس .

غابلک . غولان . نوتن . کیوی . اوقلی کیوی .

که یک . پیل .

نوقالار دوده چوللار دده هورتوسلی حیوان لار بار درد . شو
 حیوان لار دده با تسمیه که زیب یوره رله . شویله حیوان لار
 دان موهک ، شاغال ، تیلگی ، آبی ، یولبارس . عابلاک
 باشقه حیوان لاری توتوب اییه رله . یا کفی حیوان لار
 یرتیجی حیوان لار در لار . یرتیجی حیوان لار ک زیانه آدم
 لاره اوره نگویدر . اوت اییان یا مان حیوان لار هم بار
 در لار . اوت اییان حیوان لار توشان ، کیک ، غولان
 ده باشقه لاری در لار . بولار زیان سیز حیوان لار در لار
 غابردان گهلیان آلامی خان ، ^{ماتال} قوبور غینی بولای خان ،
 اککیل - توکیل آیاقلی . نسکهن دورله تایاقلی ؛

دائمه دوزد و گه زه رمدام کیک له ر ،

گیجه گوندیز اذینار بویینار کیک له ر .

چشمه له رده ن سولاب گه زه ر کیک له ر ،

بالاسین گورمه سه ، مه له ر کیک له ر

آوچیلار هم کیک له ر یک قصدا ینده ،

آوچی یا قارچور چوپله ر یک استینده ،

بۆلی بولار آوچیلار یک اوستوننده ،

شویله مدام آجمال که زه ر کیک له ر .

مه ر گه ن که زه ر کیک له ری گوزله شب ،

آدام گورسه ، کیک غه چارخیزلا شب

یولداش دان آیریلسه ، که زه ر بۆزللا شب ،

بیر بیرینه یولداش بولار کیک لار .

کیک دییه ن کوب - کوب یا خشی حیواندار ؛

آدام زاده دوشسه ، حاله یاماندار ؛

یک لهردالداسی چول به یاباندر ،

امان ایسله ب ، گه زه رمدام کنگلهز

(صحت)

اوی غوشلاری :

قویق . خداز . اوردک . غاز . کپتیری .

هند آویغی . طاس .

ادى غوشلارى يومورتقا غوزليا لار . يومورتقالاردان جويجه
 له رجقار لار . جويجه له رجقار ماق اوجون توديقلار ،
 غارلار ، اوردو كله ر يومورتقالار ينى يگرمى اوتوز كونه
 جيه مى كته كده يانتىپ ، دوشله رى نك ده غانا تالارى نك
 استنده ساقلار لار . غوشلار يگ آندا مللارى نك ايسكى
 سىندا ن يومورتقالار يگ ايجينده جويجه له ر عمده كله ر لار
 جويجه له ر يومورتقالار يگ ايجينده جانلانان دان صوگوه
 غايرغىنى چوگلكلارى بياهدوب ، داشنه چقارلار . آنه لار
 چاقالار ينه ايمت تاپ بىر ده رله ر . جويجه له ر اوللان
 ده غته چه مى لى اوللارى مؤجه كله ر ده ن ده اولى غوشلار
 غوزار لار توديقلار ياتانلارى ده هم جويجه له رى غانا
 تلارى نك استنده ياتار لار . ادى غوشلارى نك اتىنى
 ده يومورتقا سىيى ايه رله ر نيله كله ر يندا ن دوشك ،
 ياستىق ايدو رله ر

ماتال:

غازيق اوستونده غاردورماز!

تۇويق .

ايشەسپنە ھەرگۈن يۈمۈرتقە بېرىپ ندر تۇويق .

جۈيچەسى نىگ اوستونده باھىرى بۇياندر تۇويق

ايزدەن ياتار او قداپ، تيزدەن تۇوياندر تۇويق .

نر خالى اغزال ايدىپ ايزدەن تۇوياندر تۇويق

یا تاقلارده درس دۇریب، گە زەرلەر،

دۇریب - دۇریب، دانە تاپوپ، ایبه رلەر،

دق - دق ای دیب، جویجه سیننی چاغیرلار؛

جویجه سیننه دانە بییرییه ندر تودویق .

ایبه سی دانە لەرا دۆکینه دۆکسه ،

بوغدا ی آرپالاری اۆکینه سه پسه ،

کۆب - کۆب دانە بیزیب، توریغنی باقسه ،

ایبه نینه ن آرتیق بییرییه ندر تودویق،

ایبه سی تاها سه دانە بیز مه گه ،

یومورتغه سین گیده، چوله غویماغه .

تودیقلا رهوس در بوغدا ی ایمه گه ،

اؤز حقینه قانودوریان در تودویق .

تودویقلار، خورازلار گور سه ییلانی ،

دق - دق ای دیب، چوقوب اولدی یار اؤز .

توویقلارده شاییده رشویله بلانی .

ییلان دهک دوشمانه قانیان در توویق .

آی جمالیک توویغی .

آی جمال ادلی بیرگه لینیگ اوران غودی بیر توویغی بار ایگان

شو توویق آی جماله گونده بیر یومور تغه غوزلار ایگان

آی جمال بگه نیب، توویغینه کوب ایم بیدمه گه باشلاهدر

بد آروه غتدان صول توویق سراب، بد یومور تغه هم قوز

له ماندر .

آتالار سۆزی:

ایشەك سمرەستە، ایشە سین دەپەر .

اۆردەك .

یەزپەر ایندیپ اوچار اۆردەك .

سودە پاقون بەرەر اۆردەك

كول ایسینی آلا اۆردەك .

کوی کورسە . قونار اۆردەك

اۆزی یاشیل باش ستونادر .

دچسە . اغیبان دۇمە دور .

اۆدەلقی اوچان سودینە

ینہ قایتیب قونار اؤردەک .

یاغیش یاغسه کؤل لہردؤلار ،

اؤردەک لہردە سوئول بؤلار .

سوئولماسە ، اؤردەک اؤلەر ؛

باتیل باش ستونادر اؤردەک .

۷۷

یاغشیلغہ یاغشیلیق .

کونلہ رده بڑگون غارنیجه سوایش شہک بوتلوب ، دریا یاقا

سینہ باریاقا ، بوردن تولغون ادروب ، ادنا دریا دوتلہ

بدر . غارنیجه بوا سوردریانگ ایچیندہ سوودہ باتیب غرق

الیب باریاقہ سویتہ ری گوریب ، جیدق گیتریب ، دریا

آقب باریان غارینجه غارشى اوزاتیب در . غارینجه هم
 چیبغیک اوستونه مینب ، اولومده ن غوتولوبدر . ینه
 بیدگون بید آوجی غاپان غوروب ، کیته دینی توتجاق بولوب
 در . شول سووه دوشه ن غارینجه ، ایلاغاب گه لیب
 آوجی ننگ آیاغینده ن دیشله بدر . آوجی هم یتسگنیب ،
 قاپانی نی قویب بربیدور . شوز بیلمی کیته ری اولاند
 غوتولوبدر .

خوراز .

داک آتاند غیغیر تورک دیب خورازلار ،
 دویدان سزاوقیده یاتماک ، تورک دیر خورازلار
 سحر یاقین اولانده ، اصلا یاتماز ، غیغیره ،

دۆڭ دىيەر، ادغلان لار موللا سىزى چاغىرەر

ادقلاپ قالماڭ، چاغەلار، دىپ، سۆڭرە باغىرەر

نوسە بە بدەن زۆر اورۇپ كۆپ، كۆپ غىغىر خورازلار

اى، چاغەلار، تۆڭلار، كىتە بىنىڭ چاغى بولدى!

دۆڭ ايندى گىد كىلەر، او قوماق دە قى گە لىدى!

ادقامە قەدەن غاچسە ئىز، بىل گوزىڭىز كۆر بولدى

ويدەن سىزدولەدە ياتماڭ، تۆڭىك دىيە دىخوزازلار

(سەجان)

ماتالار:

مىنىن ايجىندە پارچە بويلى قىز او تىر!

يول اوسىندە كۆكە چىك؟

دۆڭياپ ايجىندە غولان غىغىرەر؟

آتالار سۆزى:

اياغەيە دىسەڭ، اول سكاغەيە دىيەر

گۆنى ادغلانى گۆلوشمەز

دویه هایت دیمه ک مه دت در .
 ایشا کوب بولسه یوردی خوابه چقار
 آنغزی آله بولان ایلک دولتی غه چان یالادر
 غنچ یار اسی بیتهر ، دیل یار اسی بیتهر
 نئمگ غادانه غاینا ماز . نه سر و غدان باینه مز .
 دویه دهن اوله بییل یار
 مال توغمان یار ماغنی یالادر .
 یاغنی نت - یار د دولت

غازلار .

آتالار سوزی :

غادانه مگ غاغرسه یازور . غار بوغیغیسه یازور

جول غوشلاری

چۆل غۆشلاری:

بۈرگۈت . سۈلگۈن . دورنە . تۇقلى تاي .
 بەزبەلتەك . غۆل اۆت . سەرچە . كآيلىك .
 غارغە . غرغى . هوى . بايعوش . تۇرغاي .
 بۇبىل . غارلە داچ . غارە سار . بىدەنە . غاز .
 آلههكهك . باغرتلاق . توغدارى . چاي كل .
 آلغوش . گللك .

چۆل قوشلارنىڭ بىر بۆلەگى يىرتىچى بۇليا ، اوزلەرىم
 ات ايىبەلەر . يىرتىچى غۆشلارنىڭ آتىنى آدم لە رايىمە
 لەر . آلغوش ، بۈرگۈت ، هوى يىرتىچى غۆشلاردر
 غۆشلارنىڭ بىر بۆلەگى هم يىرتىچى لىق ايتمە زلەر .
 يىرتىچى لىق ايتمە دك غۆشلار سولگۈن ، تۇقلى تاي ،
 غاراسار و باشقە لارى دور . بىرنچە غۆشلار هم
 همانا : بۇل بۇل ، تۇرغاي ، غارلە داچ ، قاراسار سايلار

یا کھتی قوشلار اسایرادجی قوشلاردیپ ایدارلار . غاز ، اور
 دهک سوغوشلاری در . میدان غوشلاری هم چاغه لارینی
 اوی غوشلادی یالی چقاریلار . غوشلارک یومورتغه غوزلاب ،
 چاغه چقاریان جایینه هودرتکه دیپ ایدارلار . برونجه
 غوشلارک چاغه لاری یومورتغه دان چقان سوک ، انه له ری
 نک ایزیندان یوراب بیله زله ر . انه له ری چاغه لارینه
 اولالیان چه ایمت تاپپ که تیریپ ، هودرتکه له رینده
 ایدیرلرچول قوشلاری دان سازنسه رچه ، غارلاواج ،
 بل بل ، تورغای آگین له ره ده آغا چلاره زیان بیرون
 اوشه جیق مؤجه کله ری توتوب ایسه رله ر . یا کھتی غوشلار
 شوزیللی آدام لاره کوپ په یدا ایدریاله ر .

آتالار سۆزی :

غول اذتی نک سایه سینده ، بولانده ن بوزگوت پنجه
 سینده اذلان یاخشیدر .

اوشاجیق مؤجه کله ر:

سیگاک . نومراق . اری . قارینجه . که نه لهک

بیبین . آیا قچی . ساق رنغه . که که نه . چه گوتنگه

بؤکونه لهک

عوش هۇدورتكەسى

آي دۇغدى بولەگون دۇغدى ياش اوغلان يايىك بۆلى
 بىلە بارياقالار، گوگ ازنگ ايچيندەن بوغوش هۇدورتكەسى
 تاپىدورلار . هۇدورتكە تىگ ايچيندە غوشىك اۇچ پانغەسى
 بار ايگان . آي دۇغدى دەگون دۇغدى شول غوش چاچە
 لادىنى اوز اويلە رىبە گە توپدرلەر . مونغا اوغلان لادنگ
 آقاسى كوريب ، اولارە آيدىپ در : دداي اوغلان لارا !
 سز كۆب اولى يە مان اق شىگر : غوشلار بىرگ دوستلار
 بىرەر ! اولار باغلار يىمىزى دە كىنلە رىمىزى زىيان لى
 شور چقلاردان ساقايالار . سىز يە يدا خرون غوشلارە

آذار میز مه که غه تیه مان بقدر سز نامه دیب اولارک چاقا
 لارینی خور لیا سیکنز؟ «آی دۆغدی و گون دۆغدی آته لاری
 ننگ سوزینده ن ادقانیپ، خوشیگ چاقا لارینی یینه ده ایتک
 اؤزه ورتکه له رینه خویرب، فایدپ که لیب درله ر .

آتالار سۆزی :

• داغ باشی دو مان سز بولماز ، آرباشی خیال سز بولماز .

• غارلاداج

غارلاداج یاز بلان بله چقان یواش چه په غوش
 چه غزدره وورنگه سیننی آده م لاری یاتی ننده یاسار .